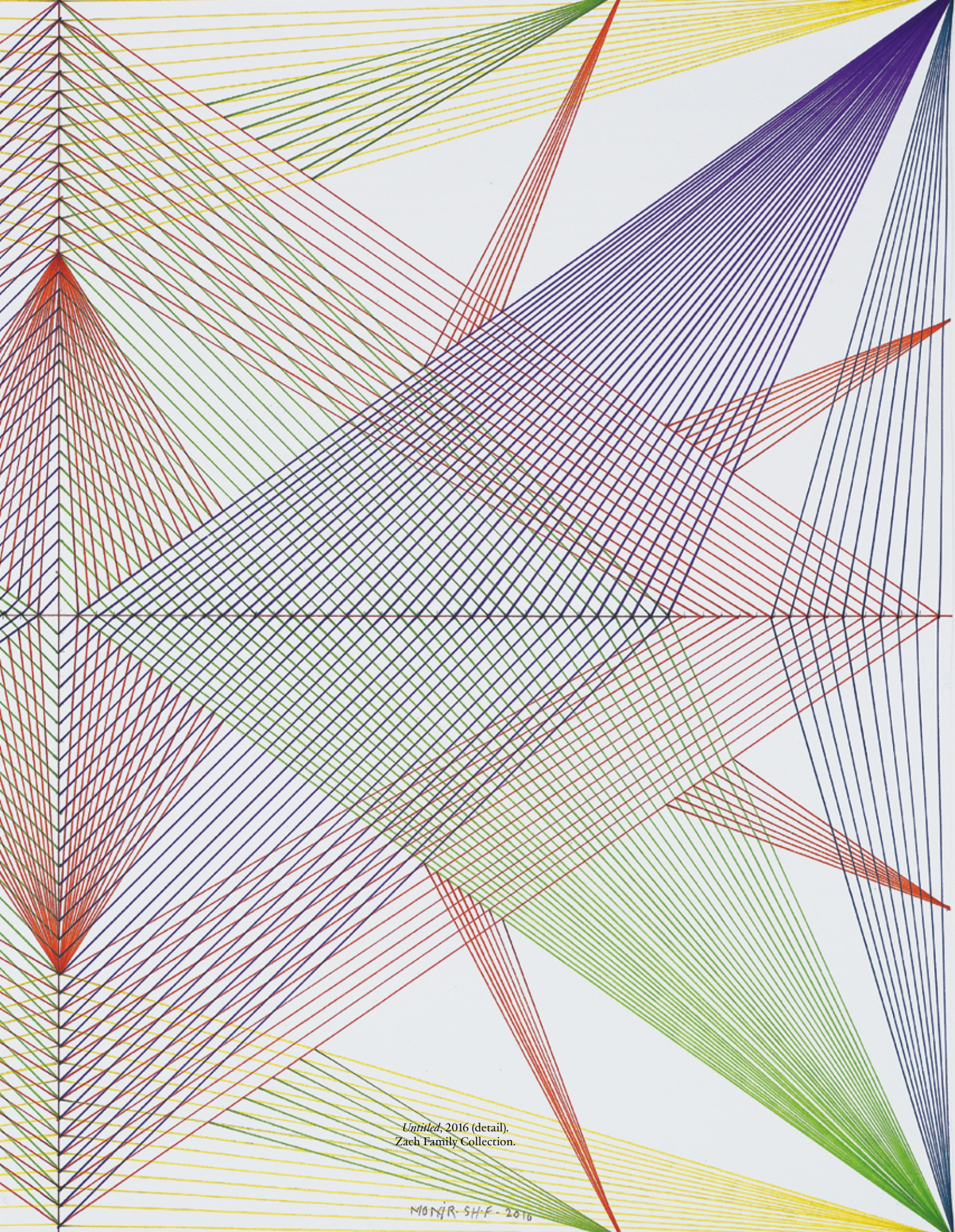

MONIR SHAHROUDY

FARMANFARMAIAN

Untitled, 2016 (detail).
Zach Family Collection.

MOTHR-SHF-2010

MONIR SHAHROUDY

MODERNA MUSEET

MUSEO NACIONAL
CENTRO DE ARTE
REINA SOFIA

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE CULTURA

KUNSTMUSEUM
DEN HAAG

HANNIBAL

FARMANFARMAIAN

Monir Shahroudy Farmanfarmaian, jaren 1970.

VOORAF

Deze publicatie hoort bij een grote overzichtstentoonstelling van het werk van Monir Shahroudy Farmanfarmaian (Qazvin, 1922–Teheran, 2019). De expositie, een samenwerking tussen Moderna Museet, Museo Reina Sofía en Kunstmuseum Den Haag, belicht aan de hand van meer dan honderd werken de omvang en complexiteit van haar artistieke praktijk in een periode die loopt van 1970 tot 2015. Het gaat hierbij zowel om haar beroemde spiegelmozaïeken als om haar experimentele tekeningen, collages, sculpturen, weefsels en collecties. Shahroudy Farmanfarmaian komt hier niet alleen naar voren als een van de invloedrijkste Iraanse kunstenaars van de twintigste eeuw, maar ook als een fundamentele figuur in de transnationale geschiedenis van de moderne en de hedendaagse kunst.

Weerkaatsing en veelheid zijn de hoofdkenmerken van Shahroudy Farmanfarmaians onderzoek naar abstractie, geometrie en de natuur. Vormen, materialen en verhalen breken en belichten elkaar voortdurend. Haar werk belichaamt de woelige culturele en politieke krachten die de twintigste eeuw hebben vormgegeven. Haar beeldtaal komt niet voort uit één traditie, maar ontwikkelde zich door verschuivingen die het gevolg waren van oorlogen, geopolitieke breuken en snelle wereldwijde verstedelijking. De omstandigheden waarin het mondiale modernisme zich ontwikkelde, dwongen talloze kunstenaars om steeds weer andere grenzen te overschrijden. Het oeuvre van Shahroudy Farmanfarmaian is meer dan een verslag van deze verhalen van een verscheurde werkelijkheid. Het navigeert door de rusteloze energieën, de formele kaders en de politieke wrijvingen van deze mondiale strijdperken en verbindt de pluriforme geschiedenis van het modernisme met cruciale kwesties die de kunstpraktijk tot op de dag van vandaag blijven bepalen.

Toen Shahroudy Farmanfarmaian in 1945 in New York ging studeren, kwam ze terecht in een snel evoluerende avant-gardistische kunstwereld. Toen ze in 1957 naar Teheran terugkeerde, belandde ze in een Iraans modernisme dat zich ontwikkelde binnen en tegen de grenzen van de Pahlavi-modernisering – een staatsprogramma dat internationale artistieke uitwisseling en biënnales bevorderde, maar tegelijkertijd politieke oppositie onderdrukte en de culturele diversiteit van Iran deed opgaan in een van bovenaf opgelegde nationale identiteit. Tegen deze achtergrond verankerde ze haar creaties in de levende tradities en materiële werkwijzen van de Iraanse beeldcultuur, de islamitische kunst en architectuur en de ambachtelijke tradities van de vele etnische gemeenschappen van Iran. Zo sluit haar werk naadloos aan bij wat ze zelf meemaakte, bij de verscheidenheid aan werelden waarin ze woonde en die ze verzamelde, bestudeerde en liefhad.

De Iraanse Revolutie van 1979 en de opkomst van de Islamitische Republiek scheurden dat universum aan stukken. Onze huidige wereld is nog steeds getekend door wat daar toen gebeurde. Voor Shahroudy Farmanfarmaian resulteerde het in twintig jaar ballingschap in New York. De opstand had voor haar ook directe traumatische gevolgen: haar huis en atelier en haar uitgebreide collectie volkskunst, ambachtelijke producten en historische objecten werden genaast. Begin jaren 2000 brak in Iran een periode van openheid aan. Shahroudy Farmanfarmaian kon naar haar land terug. Ze nam contact

op met haar medewerkers-ambachtslieden die nog in leven waren. Het laatste deel van haar carrière werd een radicale daad van artistieke wederopbouw. Ze vertaalde decennia van onderzoek en niet-aflatend experimenteren in monumentale structuren van licht en glas. Het was een periode van grote productiviteit en diepe veerkracht.

Deze overzichtstentoonstelling is het resultaat van jarenlang onderzoek en samenwerking en van de generositeit, kennis en toewijding van velen. We spreken graag onze oprechte dank uit aan de teams van onze musea. Zonder hun expertise, inzet en gevoel voor samenwerking zou noch de tentoonstelling noch deze publicatie ooit werkelijkheid zijn geworden. Curator Asrin Haidari (Moderna Museet), de spilfiguur van dit project, heeft met haar visie, onderzoek en niet-aflatende inzet het project van a tot z in goede banen geleid. Dank ook aan Amanda de la Garza Mata (Museo Reina Sofía) en Yasmijn Jarram (Kunstmuseum Den Haag), die met hun curatorische medewerking, inzichten en inspanningen hebben bijgedragen aan de vormgeving van deze expositie in de partnerinstellingen.

Onze dank gaat ook naar de auteurs van de essays, gesprekken en reflecties in dit boek: zij bieden nieuwe perspectieven op het opmerkelijke leven en werk van Shahroudy Farmanfarmaian. Dank aan Sussan Babaie, Nairy Baghramian, Reza Dافتarian, Yasmijn Jarram, Azar Mahmoudian en Sam Samiee voor hun gulle en door-dachte teksten. Dank ook aan Sarah Martinon, voor de gevoeligheid en elegantie van de vormgeving waaraan deze publicatie haar aparte karakter dankt.

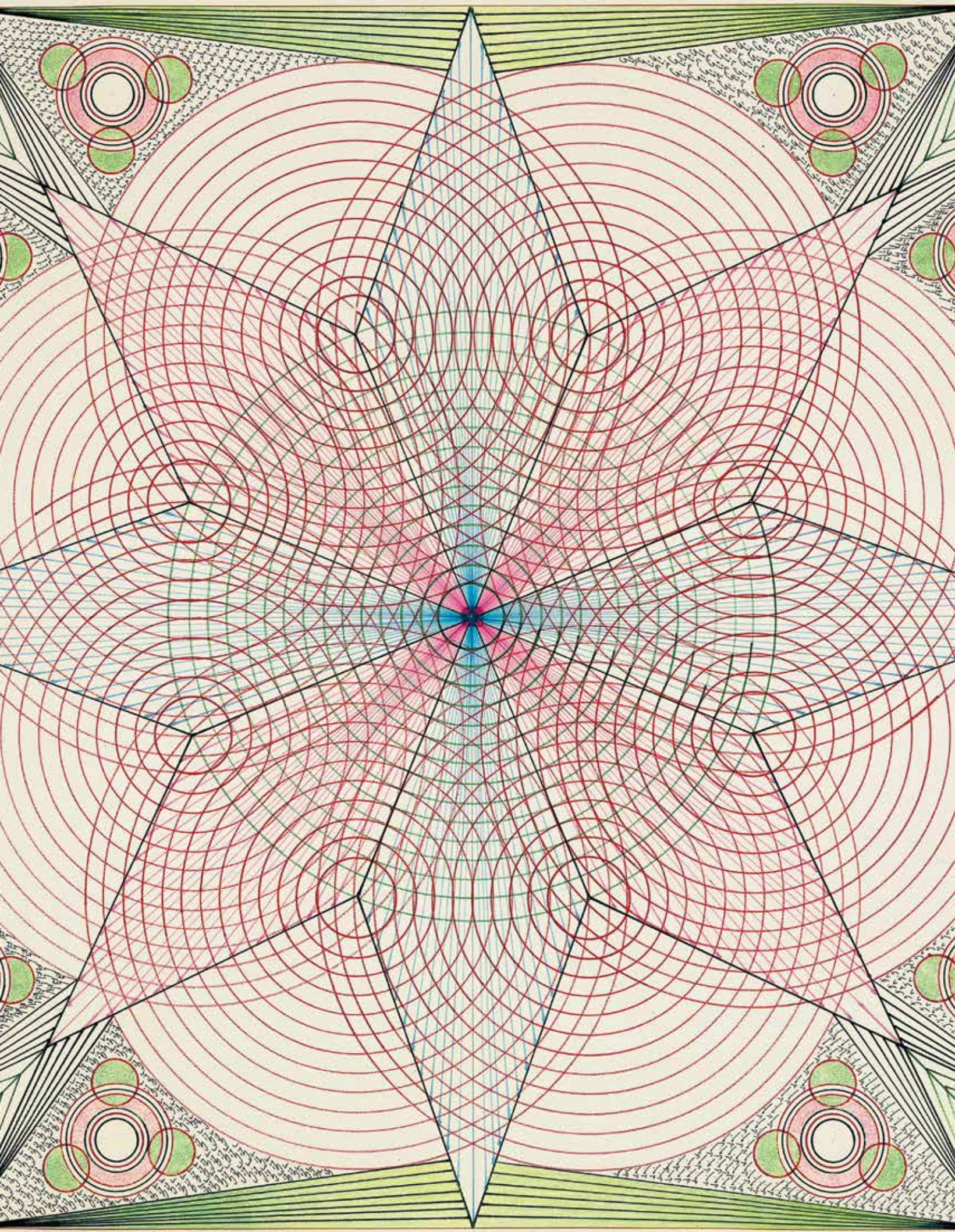
Tijdens de voorbereiding van deze tentoonstelling was het vertrouwen van de familie Shahroudy Farmanfarmaian van onschatbare waarde. We zijn ook veel verschuldigd aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian, onder leiding van Darya Isham, en aan de galerie NORR COHAN in New York, in het bijzonder aan Audrée Anid en David Norr. Hun voortdurende betrokkenheid en onwankelbare toewijding waren onmisbaar om dit project tot een goed einde te brengen. Hartelijk dank ook aan The Third Line Dubai, met name Gabriella Moore en Sunny Rahbar, voor hun samenwerking en hulp. Het was een voorrecht om te mogen samenwerken met allen die de erfenis van Shahroudy Farmanfarmaian al die jaren hebben bewaard, gedeeld en gepromoot.

Gitte Ørskou
Directeur Moderna Museet, Stockholm

Manuel Segade
Directeur Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía,
Madrid

Margriet Schavemaker
Algemeen directeur Kunstmuseum Den Haag, Den Haag

Weerspiegelingen, breuken, herhalingen. Een inleiding

Asrin Haidari

p. 13

Thuis en elders: hoe Monir Shahroudy Farmanfarmaians werken samenhangen

Sussan Babaie

p. 37

Geometrieën van relatie: over kijken als arbeid en het recht op vertellen

Azar Mahmoudian

p. 49

Werken

p. 59

Massiviteit versplinteren. *Ayeneh-kari* en zintuiglijkheid bij

Monir Shahroudy Farmanfarmaian

Reza Daftarian

p. 183

Onaf en oneindig

Yasmijn Jarram in gesprek met Sam Samiee

p. 197

Discobal

Nairy Baghramian

p. 205

Lijst van werken

p. 209

Auteurs

p. 214

WEERSPIEGELINGEN, BREUKEN, HERHALINGEN. EEN INLEIDING

Asrin Haidari

In het late voorjaar van 2004 ontving Monir Shahroudy Farmanfarmaian een onverwacht bericht van Alireza Sami-Azar, directeur van het Museum voor Hedendaagse Kunst in Teheran. Hij deed haar een aanbod dat ze niet voor mogelijk had gehouden: een overzichtstentoonstelling in de negen zalen van het museum. Bovendien beloofde hij dat hij zou proberen de vele werken van haar hand terug te vinden die 25 jaar eerder door de Islamitische Republiek in beslag waren genomen. Ze was op dat moment 82 jaar oud en leefde sinds 1978 in New York in ballingschap. 'Ik ging naar huis, en wel op de best mogelijke manier', schrijft ze in haar memoires, *A Mirror Garden* (2007).¹

In haar bloementekeningen, spiegelmozaïeken, collages, assemblages en tapijten met abstracte patronen onderzocht Monir Shahroudy Farmanfarmaian (1922–2019) structuren, evenwichtsverhoudingen en de mogelijkheden van herhaling gedurende meer dan zeven decennia van artistieke praktijk. Haar kunst kreeg vorm door haar leven in Teheran en New York. In 1945 verhuisde ze naar New York, in 1957 keerde ze naar Teheran

terug, vanaf 1978 woonde ze in ballingschap in New York en in 2004 keerde ze definitief naar Teheran terug. In haar werk versmelten invloeden van traditioneel vakmanschap, Iraanse picturale tradities, moslimkunst en soefimystiek met formele en conceptuele elementen uit de kunststromingen waarmee ze in de VS in aanraking kwam.

Deze tentoonstelling is een initiatief van het Moderna Museet in Stockholm en werd uitgewerkt in samenwerking met het Museo Reina Sofía in Madrid en het Kunstmuseum Den Haag. Het is een van de omvangrijkste presentaties van haar werk tot nu toe: er zijn meer dan honderd werken van haar hand te zien. Het oudste dateert van 1970, het jongste van 2015. Naast de spiegelwerken, waar ze het meest om bekendstaat, gaat het om een ruime selectie tekeningen, sculpturen, collages en experimentelere werken waarin improvisatie en autobiografie samenkomen. Ter illustratie van de uiteenlopende invloeden op haar werk worden ook enkele objecten uit haar collectie getoond: Turkmeense sieraden met ingewikkelde patronen, rijkversierde Koranhandschriften en een botanische studie uit het midden van de zeventiende eeuw.

In de tentoonstelling worden werken van Shahroudy Farmanfarmaian uit verschillende

Untitled, 1974.

Eeuwenlang waren spiegels niet alleen een metafoor voor ijdelheid, zelfbewustzijn en zinsbedrog, maar ook, in de filosofie, de religie en de beeldende kunsten, een interface tussen verschillende werelden. In de Perzische architectuur en de islamitische esthetiek worden ze vaak gebruikt om licht te weerkaatsen en te breken. Daar gaan ideeën over het goddelijke achter schuil. *Ayeneh-kari* (spiegelwerk) ontstond onder de Safawieden. Vaak wordt gezegd dat de oorsprong ervan gelegen is in het hergebruik van de resten van Venetiaanse glas dat bij de import was stukgegaan. Dat is echter slechts een deel van het verhaal: *ayeneh-kari* is een zeer gesofisticeerde architectonische ingreep, gebaseerd op een samenspel van geometrie, licht en perceptie van de ruimte.⁹

In *Untitled* (1974) combineert Shahroudy Farmanfarman *ayeneh-kari* met andere elementen van de Iraanse visuele kunst. In een patroon van verticale en horizontale lange, smalle stukken spiegelglas zijn achterglasschilderingen uit haar collectie – brokken van oudere werken – aangebracht: een nachtegaal en enkele bloembladjes. In 1976 evolueerde ze naar minimalistischere reliëfs: ze integreerde puur geometrische vormen – zevenhoeken en achthoeken – in een opener geheel.

In een ander soort werken bleven indrukken van haar reizen door Iran opduiken. In de tweede helft van de jaren 1970 maakte ze collages en tekeningen met als titel *Nomadic Tent of Chador* (p. 131). De combinaties van driehoeken in deze werken verwijzen naar vormen die

zowel de plooien van een chador – een kledingstuk dat het hoofd en lichaam bedekt – oproepen als de tentstructuren van het nomadische Qashqai-volk.¹⁰ De kunstenaar liet zich voor deze werken ook inspireren door de versiering van de binnenkant van deze tenten met felgekleurde doeken en tapijten met abstracte patronen.

Kunsthistorica Donna Stein heeft erop gewezen dat Shahroudy Farmanfarman's werk getuigt van een grote waardering voor de culturele diversiteit van Iran en voor de vele etnische groepen, die samen ongeveer veertig procent van de bevolking van het land uitmaken.¹¹ Uiteraard moet dit worden begrepen tegen de achtergrond van het centralisatieproject waarmee sjah Mohammad Reza Pahlavi een eenheidsstaat probeerde te creëren.

Shahroudy Farmanfarman's houding tegenover het autoritaire regime van de sjah was ambivalent. In haar memoires beschrijft ze hoe ze in kringen rond de machtselite verkeerde en familiebanden haar soms naar privébijeenkomsten en officiële gelegenheden brachten die door de koninklijke familie werden bijgewoond. Achteraf zag ze in dat ze in verband met de politieke realiteit om haar heen vrij naïef was geweest, maar ze stond zelden stil bij de voorrechten die haar sociale positie haar bood.¹² De verdrukking van de Qashqai door de staat beschrijft ze evenwel onverbloemd. De geschiedenis van deze en andere minderheden in Iran is getekend door gedwongen assimilatie, verdrijving en geweld.

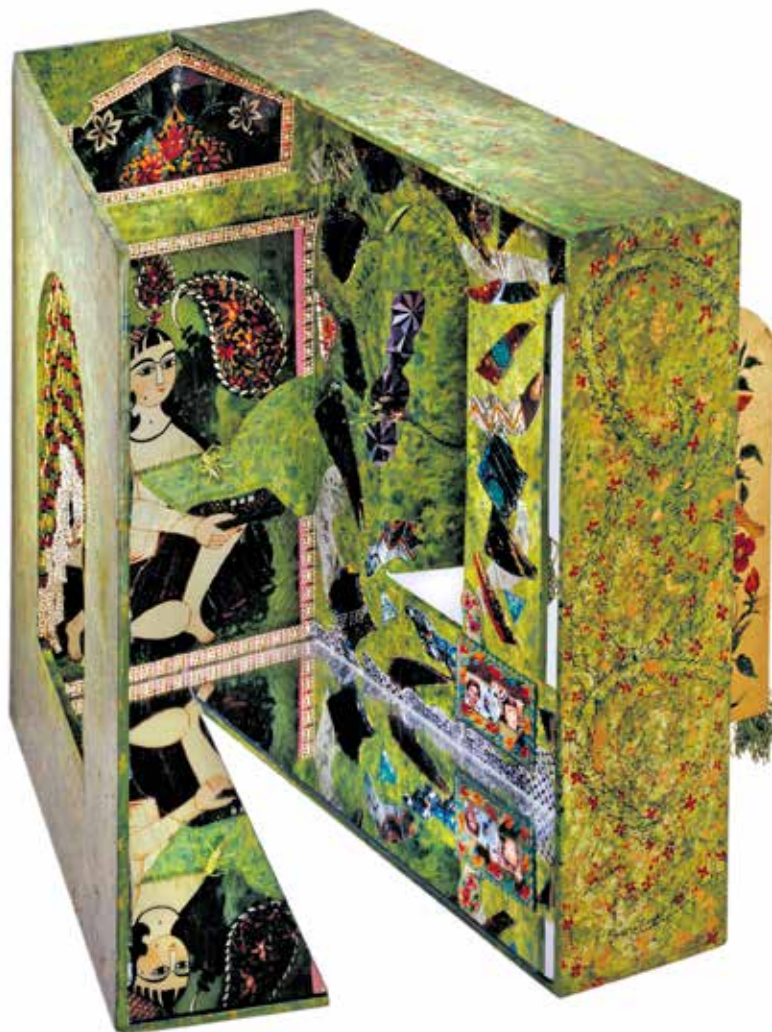

Boven, een achterglasschildering; onder, een koffiehuissschilderij (*qahveh-khaneh*), onderdeel van een populaire Iraanse schildertraditie die verbonden is met mondelinge vertelkunst. Beide werken maken deel uit van de collectie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian.

- p. 26: Met antiek spiegelglas en handbeschilderd glas beklede zuilen, een creatie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian voor het InterContinental Hotel in Teheran, 1973.
- p. 27: Glasraam, ontworpen door Monir Shahroudy Farmanfarmaian voor de Dag Hammarskjöld Tower in New York, opdracht uit 1988.

Monir Shahroudy Farmanfarmaian voor spiegelpanelen die zij ontworpen heeft voor een appartement aan Park Avenue in New York, 1981.

Heartache Box No. 16, ca. 1992.

In 1992 was ze 70 jaar. Op haar bureau in haar appartement in de Upper West Side lagen stapels doosjes, foto's en krantenknipsels. Overmand door verdriet na de dood van haar man het jaar ervoor, greep ze naar schaar en lijm om fragmenten uit het verleden, samen met beschikbare materialen en kleine voorwerpen uit haar heden, een plaats te geven in kleine uitstalkasten. Deze assemblages zijn gemaakt van hout, karton, sieraden, foto's, krantenknipsels en stof. Uitgesneden afbeeldingen van Heriz-tapijten, foto's van haar reizen door het platteland van Iran, miniatuurversies van haar eigen geometrische spiegelwerken, allemaal bevatten ze autobiografische elementen. *Heartache Boxes* noemde ze deze groep van ongeveer dertig werken, die twee jaar van rouw omspannen, twee jaar die duidelijk ook een tijd van gedenken en nadenken waren.

2004–2019

De terugkeer wordt volstrekt geen
einde carrière

En dan, na 25 jaar ballingschap, was er dat onverwachte bericht uit Iran: een uitnodiging van de directeur van het Museum voor Hedendaagse Kunst in Teheran om te exposeren in haar voormalige thuisstad. Ze aarzelde geen moment: ze aanvaardde de uitnodiging, keerde terug naar Iran, betrok daar een huis en een atelier, haalde de banden met familie en vrienden aan en begon in versneld tempo nieuwe werken te maken. De beloofde solotentoonstelling kwam er echter nooit. De presidentsverkiezingen van 2005 liepen uit op een conservatieve overwinning en dat veranderde de werking van de kunst- en cultuursector. Toch bleef haar werk op andere platforms zichtbaar.

In *Monir* (2014), een documentaire van Bahman Giarostami over Shahrudiy Farmanfarman, geeft de kunstenares toe dat het soms

THUIS EN ELDERS: HOE MONIR SHAHROUDY FARMANFARMAIANS WERKEN SAMENHANGEN

Sussan Babaie

Monir Shahroudy Farmanfarmaian staat bekend als een van de pioniers van de moderne kunst in Iran en wordt terecht geroemd om haar complexe geometrische composities met oogverblindend spiegelwerk. Stilaan komt uit haar andere werken – op papier of in mixed media – en uit haar persoonlijke archief – tribale sieraden, textiel, oude ansichtkaarten en foto's van historische gebouwen in Iran en een reeks Kadjar-kunstwerken – een complexer beeld van deze kunstenares naar boven. Dat beeld wordt in deze tentoonstelling voor het eerst in het daglicht gesteld. Dit essay biedt een nieuwe kijk op het thuisleven van Shahroudy Farmanfarmaian – als je de collecties waarmee ze zich omringde, haar thuis kunt noemen – om te stellen dat zij de scheiding tussen premodern en modern in de Iraanse kunstgeschiedenis overbrugde. Ik focus daarbij niet op de 'nieuwe' synthese die ontstond toen ze na haar ontmoeting met de abstractie van de New Yorkse avant-garde als twintiger en dertiger, in 1957 naar Iran terugkeerde en daar de artistieke en ambachtelijke tradities van haar thuisland herontdekte. Een groot deel van haar lange en productieve leven was gewijd aan vindingrijke variaties op *ayeneh-kari* (spiegelwerk).¹

Ik focus wel op een leven dat diepe wortels had in een periode van de Iraanse kunstgeschiedenis die bol stond van de spanningen tussen zijn en worden, tussen gevestigde culturele normen-en-vormen en de drang naar vernieuwing, tussen monarchen en parlementen, tussen madrasa's en universiteiten, tussen vrouwen van wie het leven nog grotendeels werd bepaald door patriarchale sociale normen en vrouwen die zich daarvan konden bevrijden en bijvoorbeeld in het buitenland een opleiding gingen volgen.² Zo gezien, betoog ik, is het beroemde spel met geometrische vormen in haar spiegelwerk niet geworteld in een bewuste toe-eigening van de oude ambachten en esthetiek van haar land, zoals vaak wordt gezegd van de kunstenaars van de Saqqakhaneh-groep, die in de jaren 1950 en 1960 een stijl ontwikkelden die putte uit de motieven en symbolen van de volkse vroomheidscultuur.³ Ze herinterpreteert niet de kalligrafische vormen en motieven van de populaire sjiietische vroomheid. Haar artistieke ontwikkeling komt veeleer voort uit haar eigen wortels in dat verleden.

Shahroudy Farmanfarmaian werd geboren in 1922, drie jaar voor sociale en politieke onrust een einde maakte aan de heerschappij van de Kadjaren (1789–1925) en een tijd van culturele

Monir Shahroudy Farmanfarmaian in haar appartement in New York, 2003.

WERKEN

Untitled, 2003
Inkt op papier
68,5 × 50,5 cm

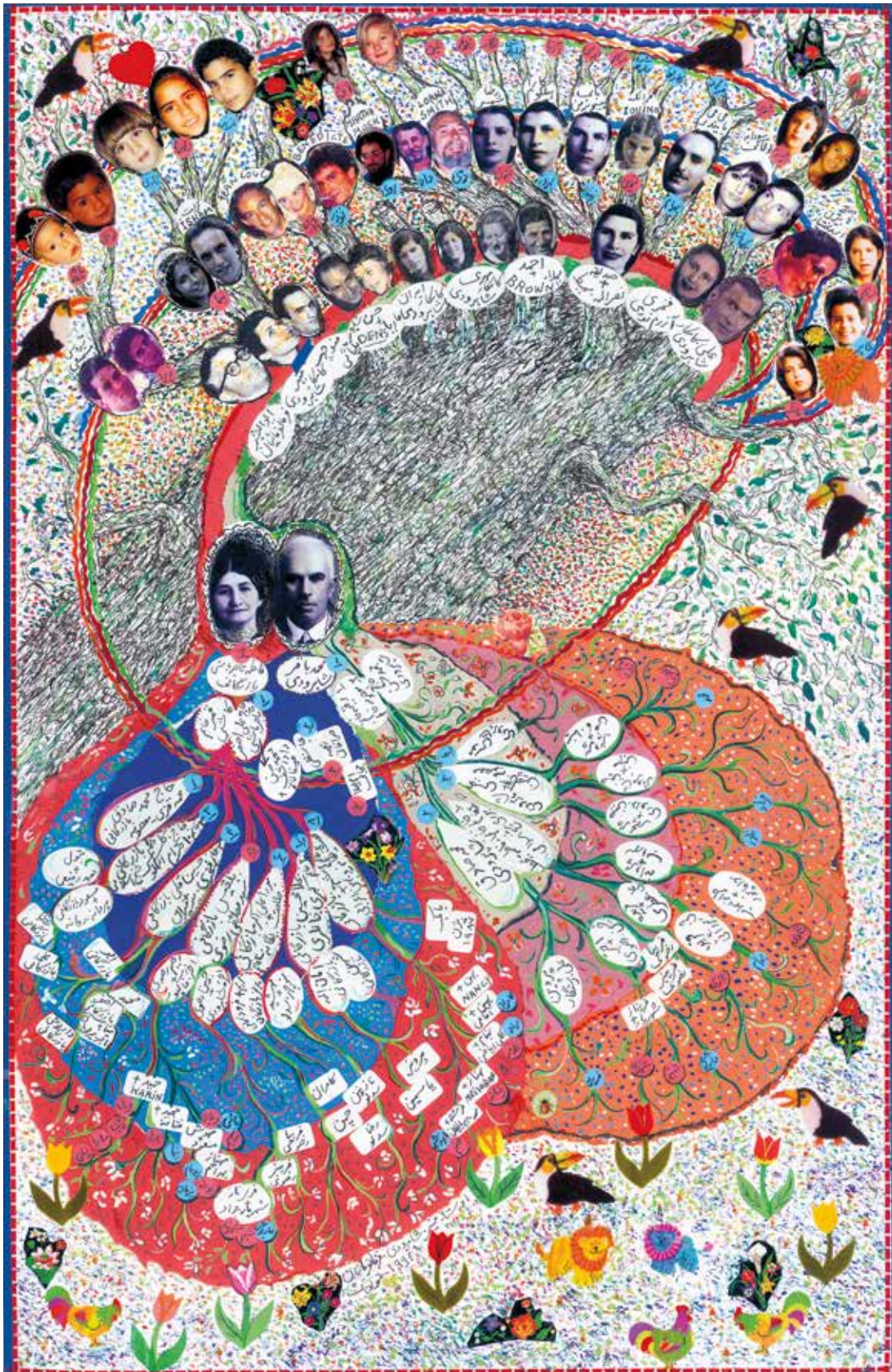
Untitled, 2003
Inkt op papier
63 × 48 cm

My Family, Collage (CG21), 1983
Mixed media
76 × 52 cm

A Miniature, Rendition, Collage (CG22), 1983
 Mixed media
 76 × 52 cm

Untitled (Family Tree), 1991
 Pen, foto's en stickers op papier
 42,5 × 27,3 cm

Untitled, 1974
 Spiegelmozaïek, glas, achterglasschildering en gips op hout
 64,8 × 76,2 × 7,6 cm

LIJST VAN WERKEN

* Werken alleen tentoongesteld in Moderna Museet en Kunstmuseum Den Haag

** Werk alleen tentoongesteld in Moderna Museet en Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid

p. 61
Untitled, 1976
Spuitverf, opdruk en roestvrij staal op vijf lagen plexiglas, gevat in roestvrij staal
87 × 87,4 × 13 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 62
Untitled, 2003
Inkt op papier
68,5 × 50,5 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 63
Untitled, 2003
Inkt op papier
63 × 48 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 64
Mirror Ball, 1974
Spiegel, olieverfschilderij achter glas en gipsen bol
19 × 19 × 19 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 65 (boven)
Mirror Ball 03, 2012
Spiegel, achterglasschildering en gips op hout
22,9 × 22,9 × 25,4 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 65 (midden)
Mirror Ball, 1974
Spiegel, olieverfschilderij achter glas en gipsen bol
23 × 23 × 23 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 65 (onder)
Mirror Ball, 2010
Spiegel, achterglasschildering en gips op hout
24,1 × 24,1 × 24,1 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 66 (links)
Third Family: Triangle, 2011
Spiegel, achterglasschildering en gips
110 × 121 × 20 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 66 (midden)
Third Family: Square, 2011
Spiegel, achterglasschildering en gips
100 × 100 × 20 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 66 (rechts)
Third Family: Pentagon, 2011
Spiegel, achterglasschildering en gips
130 × 142,5 × 20 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 67 (links)
Third Family: Hexagon, 2011
Spiegel, achterglasschildering en gips
122 × 122 × 20 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 67 (midden)
Third Family: Heptagon, 2011
Spiegel, achterglasschildering en gips
115 × 121 × 20 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 67 (rechts)
Third Family: Octagon, 2011
Spiegel, achterglasschildering en gips
111 × 111 × 20 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

p. 68
My Family, Collage (CG21), 1983
Mixed media
76 × 52 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 69
A Miniature, Rendition, Collage (CG22), 1983
Mixed media
76 × 52 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 71
Untitled (Family Tree), 1991
Pen, foto's en stickers op papier
42,5 × 27,3 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 72
Collage (CG12), 1981
Mixed media
30 × 22,5 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 73
Collage (CG1), 1981
Mixed media
30 × 22,5 cm
Met dank aan de familie van Monir Shahroudy Farmanfarmaian

p. 75
CG8, 1982*
Mixed media collage
136 × 136 × 4 cm
Sharjah Art Foundation Collection

p. 77
Collage (CG16 B), 1981
Mixed media
23,5 × 31 cm
Met dank aan de nalatenschap van Monir Shahroudy Farmanfarmaian en NORR COHAN, New York

Deze catalogus verschijnt naar aanleiding van de tentoonstelling

MONIR SHAHROUDY FARMANFARMAIAN

Moderna Museet, Stockholm, 3.10.2026–28.2.2027
Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, 13.4–30.8.2027
Kunstmuseum Den Haag, 2.10.2027–27.2.2028

Tentoonstelling

Moderna Museet

Curator:
Asrin Haidari

Projectmanager:
Olle Eriksson

Educatie:
Philippa Couch
Alexander Kateb

Tekstredactie:
Eva Bergman

Conservatie:
Mira Dolk Flodin
Alison Norton

Techniek:
Oskar Aglert
Fredrik Andersson
Ellen Cronholm
Johan Larje

Communicatie:
Ulf Eriksson

Onthaal:
Eija Kultima
Fahad Asakereh

Met steun van:

Museo Reina Sofía

Curator:
Amanda de la Garza Mata

Projectmanagement:
Nieves Sánchez Castillo

Administratieve leiding:
Natalia Guaza

Administratieve ondersteuning:
Nieves Fernández

Registrar:
Demian Ramos

Conservatie:
Paula Ercilla
(hoofdconservator)

Vormgeving:
Gonzalo Macías Carcedo

Belichting:
Toni Rueda
Urbia Services

Kunstmuseum Den Haag

Curatoren:
Yasmijn Jarram
Margriet Schavemaker

Hoofd projectbureau:
Esther van der Minne

Projectleider:
Marieke Berendsen

Registrar:
Sander Hintzen

Educatie:
Iris Beljaars
Adjoa Kpeto
Jet van Overeem

Fondsenwerving:
Jacqueline Bal

Communicatie:
Jeroen van der Hulst
Debby Vlasblom

Publieksprogramma:
Tahnee Fraser

Grafische vormgeving:
Bob Koning

Opbouw en techniek:
Team TCS
G&I

Catalogus

Teksten:
Sussan Babaie
Nairy Baghramian
Reza Daftarian
Asrin Haidari
Yasmijn Jarram
Azar Mahmoudian
Sam Samiee

Redactie:
Asrin Haidari
Yasmijn Jarram
Amanda de la Garza Mata

Hoofd publicaties,
Moderna Museet:
Teresa Hahr

Hoofd redactionele activiteiten,
Museo Reina Sofia:
Pamela Sepúlveda Arancibia

Projectmanagement:
Sara Colson

Eindredactie:
Jan Vangansbeke

Vertaling:
Wouter Meeus (vanuit het Engels)

Grafisch ontwerp:
Sarah Martinon

Zetwerk:
Jef Cuypers

Beeldredactie:
Emma Whelan

Druk:
Printer Trento,
Italië

Uitgever:
Gautier Platteau

Van deze editie:
© 2026, Hannibal Books,
Moderna Museet, Museo
Reina Sofia, Kunstmuseum
Den Haag

Van de werken:
© 2026, De nalatenschap van Monir Shahroudy
Farmanfarmaian

Overige kunstenaars:
© 2026, Mohammad Ehsaei (p. 53, rechts);
Choreh Feyzджou (p. 55); Parastou Forouhar
(p. 55); Leyla Fakhr en Bahman Kiarostami
(p. 57); Parviz Tanavoli, p. 53 (links)

Nederlandstalige editie:
Kunstmuseum Den Haag
Hannibal Books
ISBN 978 94 9353 126 0
D/2026/11922/60
NUR 642

Engelstalige editie:
Hannibal Books
ISBN 978 94 9353 123 9
D/2026/11922/57
NUR 642

Museo Reina Sofia
ISBN 978-84-8026-687-1
NIPO 194-26-016-6
D.L. M-17426-2026

Spaanse editie:
Hannibal Books
ISBN 978 94 9353 125 3
D/2026/11922/59
NUR 642

Museo Reina Sofia
ISBN 978-84-8026-686-4
NIPO 194-26-015-0
D.L. M-17425-2026

Zweedse editie:
Hannibal Books
ISBN 978 94 9353 124 6
D/2026/11922/58
NUR 642

Moderna Museet
ISBN 978-91-988135-3-1
Moderna Museet
tentoonstellingscatalogus nr. 436

Team Hannibal Books

Laura Bijmens
Sara Colson
Pieter De Meyere
Sarah Eycken
Natacha Hofman
Séverine Lacante
Sofie Meert
Gautier Platteau
Hedwig Scheltjens
Marie Schoups
Stephanie Van den Bosch
Hadewych Van den Bossche
Jarrik Van Der Biest
Bert Vanlathem

Alle rechten voorbehouden. Niets van
deze uitgave mag worden vervoelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand en/of openbaar gemaakt
in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch of op enige andere
manier, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft geprobeerd voor alle
teksten, foto's en afbeeldingen de wettelijke
voorschriften inzake copyright toe te passen.
Wie meent nog rechten te kunnen laten gelden,
wordt verzocht zich tot de uitgever te richten.

Cover:
Untitled, 1974 (detail).

HANNIBAL

MODERNA MUSEET

KUNSTMUSEUM
DEN HAAG

hannibalbooks.be
modernamuseet.se
museoreinasofia.es
kunstmuseum.nl

We willen graag onze dank uitspreken aan
de bruikleengevers die de tentoonstelling
mogelijk hebben gemaakt:

The American Friends of Sufi Arts, Culture
and Knowledge, samen met het Musée d'Art et
de Culture Soufis MTO

Arte Collectum

Collection LUCA – MAKTabi

De nalatenschap van Monir Shahroudy
Farmanfarmaian

Melamed Family Collection

The Metropolitan Museum

NORR COHAN, New York

Sharjah Art Foundation Collection

The Third Line, Dubai

Vaser Collection, Stockholm

Dank ook aan de bruikleengevers die anoniem
wensten te blijven.

